

Inhoud

Inleiding	15
<i>Johan Vanderfaellie & Bea Maes</i>	
Literatuur	17
1. Integrale Jeugdhulp als ‘evenement’	19
<i>Jean-Pierre Vanhee</i>	
1.1 Inleiding	19
1.2 Voorgeschiedenis	20
1.2.1 Jeugdhulpverlening onder druk	20
1.2.2 Veranderingsurgentie	20
1.2.3 Twee decreten Integrale Jeugdhulp	21
1.3 Principes	22
1.3.1 Contextgerichtheid	23
1.3.2 Subsidiariteit	24
1.3.3 Beperkt recht op jeugdhulp	24
1.3.4 Vraaggerichtheid	25
1.3.5 Instemming	25
1.3.6 Kinderrechten	26
1.4 Doelstellingen	26
1.5 Strategieën	27
1.5.1 Modulering en onderscheid	27
1.5.2 Vermaatschappelijking in de Integrale Jeugdhulp	28
1.5.3 Toegankelijkheid van de jeugdhulp	29
1.5.3.1 Tot de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp	29
1.5.3.2 Tot de niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp	30
1.5.4 Verontrusting en maatschappelijke noodzaak	34
1.5.4.1 Inschatting, beoordeling en opvolging van verontrustende situaties	35

1.5.4.2	Maatschappelijke noodzaak en de gemandateerde voorzieningen	37
1.5.5	Continuïteit in de jeugdhulpverlening	39
1.5.6	Crisisjeugdhulpverlening	39
1.5.6.1	Organisatie van de crisisjeugdhulpverlening	40
1.5.6.2	Wie kan aanmelden en waarom?	40
1.5.6.3	Welke hulp wordt in de hulpprogramma's crisis geboden?	41
1.5.7	Participatie van de cliënt	41
1.6	Voorwaarden tot realisatie van Integrale Jeugdhulp	44
1.6.1	Uitbreiding van het rechtstreeks toegankelijk hulpaanbod	44
1.6.2	Uitwisseling van cliëntgegevens	44
1.6.3	Beleidsafstemming	44
1.7	Uitgeleide	45
	Literatuur	46
2.	Opvoedingsondersteuning vanuit Kind en Gezin	47
	<i>Karla Van Leeuwen & Kind en Gezin</i>	
2.1	Inleiding	47
2.2	Geschiedenis	47
2.2.1	NWK en Kinderzorg	48
2.2.2	Moeder- en kindzorg	48
2.2.3	Kind en Gezin, ontstaan	49
2.2.4	Kind en Gezin, nu	49
2.3	Legitimering van opvoedingsondersteuning	50
2.3.1	Omschrijving	50
2.3.2	Ouderschap en opvoeding: een complex gegeven	51
2.3.3	Opvoedingsondersteuning als preventie én verrijking	54
2.4	Preventieve gezinsondersteuning – eigen dienstverlening	55
2.4.1	Preventie, voor alle gezinnen, zonder directe hulpvraag	56
2.4.2	Positief ouderschap en infant mental health visie	57
2.4.3	Aanbod op maat	58
2.4.3.1	Informatiemateriaal	58
2.4.3.2	Huisbezoeken en consultaties	59
2.4.3.3	Spreekuur opvoedingsondersteuning	60
2.4.3.4	Rol van de gezinsondersteuners	60
2.4.3.5	Triple P Antwerpen	61
2.4.3.6	Preventie kindermishandeling	63
2.4.4	Prenataal aanbod	65
2.4.5	Integrale Jeugdhulp	66

2.4.6	Toekomstperspectieven	66
2.4.7	Expertisecentrum opvoedingsondersteuning (EXPOO)	67
2.5	Preventieve gezinsondersteuning – erkenning en subsidiëring	68
2.5.1	Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning	69
2.5.2	Vertrouwenscentra Kindermishandeling (VK)	71
2.5.3	Inloopteams, mobiel aanbod door vrijwilligers, versterken onderwijskansen	73
2.5.3.1	Inloopteams	73
2.5.3.2	Mobiel aanbod door vrijwilligers	74
2.5.3.3	Versterken van onderwijskansen	75
2.5.4	Initiatieven voor spel en ontmoeting	75
2.5.5	Opvoedingswinkels en Opvoedingslijn	76
2.5.6	Huizen van het Kind	77
2.5.6.1	Lokale samenwerking in functie van organisaties en gezinnen	77
2.5.6.2	Inzetten op toegankelijkheid, zichtbaarheid en geïntegreerde dienstverlening	78
2.5.6.3	Meerwaarde bieden voor alle gezinnen, ook kansarme gezinnen	79
2.5.7	Expertisecentra Kraamzorg	79
2.6	Kinderopvang	80
2.7	Adoptie	82
2.7.1	Vlaams Centrum voor Adoptie	82
2.7.2	Adoptie van een gekend kind	83
2.7.3	Binnenlandse adoptie	84
2.7.4	Buitenlandse adoptie	84
2.7.5	Na de adoptie	85
	Literatuur	86
3.	Centra voor Leerlingenbegeleiding: op de brug tussen onderwijs en welzijn	89
	<i>Karine Verschueren & Stefaan Jonniaux</i>	
3.1	Inleiding	89
3.2	De historiek van de leerlingenbegeleiding in Vlaanderen	89
3.2.1	De wortels in beroepsoriëntering	90
3.2.2	Naar een continue begeleiding van leerlingen in hun totale ontwikkeling	91
3.3	De Centra voor Leerlingenbegeleiding: krijtlijnen voor hun werking	92
3.3.1	Opdracht	92

3.3.2	Begeleidingsdomeinen en kernactiviteiten	93
3.3.3	Schoolondersteuning	94
3.3.4	Werkingsprincipes	95
3.3.4.1	Vraaggestuurde werking	95
3.3.4.2	Subsidiaire werking	97
3.3.4.3	Multidisciplinaire werking	99
3.3.4.4	Preventie en remediëring	100
3.3.4.5	Aandacht voor leer- en ontwikkelingsbedreigde kinderen	102
3.3.5	CLB: schoolnabij maar onafhankelijk	103
3.3.6	Zorg en gelijke onderwijskansen	104
3.4	De Centra voor Leerlingenbegeleiding: uitdagingen voor de toekomst	105
3.4.1	Het decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften (M-decreet)	105
3.4.1.1	Vernieuwing	106
3.4.1.2	M-decreet en Prodia	106
3.4.1.3	Uitdagingen voor CLB	107
3.4.2	Het decreet Integrale Jeugdhulp (IJH)	109
3.4.2.1	CLB in Integrale Jeugdhulp	110
3.4.2.2	Brede instap	110
3.4.2.3	Intersectorale Toegangspoort	110
3.4.2.4	Verontrusting	112
3.4.2.5	Een nieuw landschap, een nieuw netwerk	113
3.4.2.6	CLB in IJH? IJH in CLB? Of CLB én IJH?	113
3.5	Conclusie	114
	Literatuur	114
4.	Onderwijs aan kinderen met specifieke noden	117
	<i>Katja Petry</i>	
4.1	Inleiding	117
4.2	Historisch overzicht	117
4.2.1	Onderwijsinitiatieven voor kinderen met een handicap van de 18de eeuw tot de tweede helft van de 20ste eeuw: een verhaal van segregatie	118
4.2.2	Van de Belgische Wet op het buitengewoon onderwijs (1970) tot de oprichting van het GON: van segregatie naar integratie	119
4.2.3	Van het kaderdecreet basisonderwijs (1997) tot het decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met	

	specifieke onderwijsbehoeften (2014): van integratie naar inclusie	120
4.3	Huidige organisatie van het onderwijs aan kinderen met specifieke noden	121
4.3.1	Het buitengewoon onderwijs	122
4.3.2	Het geïntegreerd onderwijs	130
4.3.3	Het ION-project	132
4.3.4	Onderwijs aan huis	133
4.3.5	Speciale onderwijsleermiddelen	134
4.3.6	Buitenschoolse hulpverlening	134
4.4	Werking van het onderwijs aan kinderen met specifieke noden	135
4.4.1	Zorgcontinuüm	135
4.4.2	Redelijke aanpassingen	137
4.4.3	Toelatingsvoorwaarden tot het buitengewoon onderwijs	138
4.4.4	Planmatig werken	139
4.5	Schoolbevolking	141
4.5.1	Evolutie van het buitengewoon onderwijs	141
4.5.2	Verdeling over de types en de onderwijsvormen	142
4.5.3	Geïntegreerd onderwijs	143
4.5.4	Bijzondere vaststellingen	145
	4.5.4.1 Evolutie van de types	145
	4.5.4.2 Jongens en meisjes in het BuO	147
	4.5.4.3 Allochtone leerlingen in het BuO	147
4.6	Kritische kanttekeningen	147
4.6.1	Kritiek op het functioneren van het BuO	147
4.6.2	Kritieken op GON en ION	150
4.6.3	Toekomstige ontwikkelingen	151
	Literatuur	152
5.	Jeugdhulpverlening in de gezondheidszorg	155
	<i>Els Ortibus</i>	
5.1	Inleiding	155
5.2	Historische schets van de jeugdhulpverlening en kijk op handicap in Vlaanderen	157
5.3	Recente omwentelingen in het veld van de jeugdhulpverlening in de gezondheidszorg	162
5.4	Beschrijving van de doelstellingen, organisatie en populatie van de verschillende voorzieningen	164
5.4.1	Centra/organisaties gesubsidieerd door de Vlaamse overheid	164

5.4.1.1	Centra voor Ontwikkelingsstoornissen	164
5.4.1.2	Referentiecentra Autisme	165
5.4.1.3	Centra voor Menselijke Erfelijkheid	167
5.4.1.4	Centra voor Ambulante Revalidatie (CAR)	167
5.4.1.5	Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg	169
5.4.2	Centra/organisaties gefinancierd vanuit de federale overheid	171
5.4.2.1	Conventies/revalidatieovereenkomsten met het RIZIV	171
5.4.2.2	Gezondheidszorg verbonden aan ziekenhuizen	172
5.4.2.3	Revalidatieverstrekingen door het RIZIV	174
5.5	Toekomstperspectieven	174
	Literatuur	175
6.	De bijzondere jeugdbijstand: een hulpverleningsveld in (constante) transitie	177
	<i>Guy Bosmans, Johan Vanderfaeillie, Hans Grietens & Walter Hellinckx</i>	
6.1	Inleiding	177
6.2	De huidige organisatie van de bijzondere jeugdbijstand	179
6.2.1	Ontstaan	179
6.2.2	De organisatie van de bijzondere jeugdbijstand voor de implementatie van Integrale Jeugdhulp	183
6.2.2.1	Uitgangspunten voor de organisatie van de bijzondere jeugdbijstand voor de implementatie van Integrale Jeugdhulp	183
6.2.2.2	Het Comité Bijzondere Jeugdbijstand en de bemiddelingscommissie	184
6.2.2.3	De jeugdrechtbank	185
6.2.2.4	De diensten en voorzieningen in het kader van de bijzondere jeugdbijstand	187
6.3	De bijzondere jeugdbijstand in transitie	206
6.3.1	Knelpunten in de bijzondere jeugdbijstand	207
6.3.2	Eerste experimenten voorafgaand aan Integrale Jeugdhulp	208
6.3.3	Veranderingen in de bijzondere jeugdbijstand in het kader van de Integrale Jeugdhulp	211
6.4	Toekomstige uitdagingen in de bijzondere jeugdbijstand	213
	Literatuur	215

7. Zorg en ondersteuning op maat voor kinderen en jongeren met een handicap	219
<i>Bea Maes, Ilse Noens & Thomas Heynderickx</i>	
7.1 Inleiding	219
7.2 Historische situering	219
7.3 Het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap	222
7.3.1 Doelgroep	222
7.3.2 Kerntaken en werking	223
7.4 Rechtstreeks en niet-rechtstreeks toegankelijke hulp voor minderjarigen	225
7.4.1 Rechtstreeks toegankelijke hulp	225
7.4.2 Niet-rechtstreeks toegankelijke hulp	226
7.5 Diensten en voorzieningen die ondersteuning verlenen aan kinderen en jongeren met een handicap	229
7.5.1 Centra voor Ontwikkelingsstoornissen (COS)	229
7.5.2 Diensten Ondersteuningsplan (DOP)	231
7.5.3 Organisaties voor vrijetijdszorg	233
7.5.4 Thuisbegeleidingsdiensten	234
7.5.5 Semi-internaten	235
7.5.6 Voorzieningen voor kortverblijf	236
7.5.7 Internaten	237
7.5.8 Observatie- en Behandelingscentra (OBC)	238
7.5.9 Overzicht van het aantal gebruikers	239
7.6 Hulpmiddelen en aanpassingen	240
7.7 Persoonlijke-Assistentiebudget	242
7.8 Kwaliteitszorg	244
7.9 Toekomstperspectieven	247
7.9.1 Het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap	247
7.9.2 Perspectief 2020	250
7.9.3 Persoonsvolgende financiering	252
7.9.4 Flexibele en vraaggestuurde ondersteuning in Multifunctionele Centra (MFC)	254
7.9.5 Intersectorale samenwerking	256
7.10 Besluit	257
Literatuur	257
8. Interculturalisering in de jeugdhulpverlening	261
<i>Lucia De Haene</i>	
8.1 Inleiding	261

8.2	Strategieën van interculturalisering: het bevorderen van culturele competentie	263
8.2.1	De verwevenheid van opvoeding, ontwikkeling en culturele betekeniswereld	264
8.2.2	Het inbedden van de hulpverleningsrelatie in de culturele betekeniswereld van cliëntsystemen: strategieën voor het bevorderen van culturele competentie	267
8.3	Een kritische beschouwing op het discours van culturele competentie	269
8.3.1	Het belang van een dynamisch cultuurbegrip	269
8.3.2	De rol van migratie en het balanceren tussen cultuurverandering en cultuurbehoud	272
8.3.3	Culturele differentie en machtsongelijkheid	276
8.4	Strategieën van interculturalisering voorbij culturele competentie	280
8.4.1	Van technische expertise naar reflexiviteit	280
8.4.2	Strategieën van interculturalisering: recente ontwikkelingen in het zorgveld	282
	Literatuur	286
9.	Participatie van minderjarigen in, aan en door de jeugdhulp: retoriek of realiteit?	293
	<i>Valérie Carrette</i>	
9.1	Inleiding	293
9.2	Legitimatiegonden voor participatie	295
9.2.1	Participatie en burgerschap	295
9.2.1.1	Participatie en nog niet volwaardig burgerschap	296
9.2.1.2	Participatie als actueel burgerschapsrecht	297
9.2.2	Participatie omwille van haar effecten	298
9.2.3	Participatie als een recht van kinderen	299
9.2.3.1	Het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind	299
9.2.3.2	Decreten Integrale Jeugdhulp	300
9.2.3.3	Decreet op de rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp	303
9.3	Basisprincipes van goede participatieprocessen	305
9.4	Participatieniveaus	307
9.4.1	Participatie op microniveau	308
9.4.1.1	Participatie aan beslissingen en de uitvoering ervan in de jeugdhulpverlening	308
9.4.1.2	Gedeelde besluitvorming en jeugdhulpverlening	311

9.4.2	Participatie op mesoniveau	316
9.4.3	Participatie op macroniveau	318
9.4.3.1	Participatie als beleidsprincipe versus participatie als uitgangspunt	318
9.4.3.2	Clïëntvertegenwoordiging in beleidsorganen	319
9.4.3.3	De cliënttoets	321
9.4.4	Participatie op metaniveau	322
9.4.4.1	Participatie van minderjarige cliënten in opleidingen	322
9.4.4.2	Wetenschappelijk onderzoek	323
9.4.5	Maatschappelijke participatie	325
9.5	Conclusie	327
	Literatuur	327
	Slotbeschouwingen: een onderwijs- en zorglandschap in beweging	335
	<i>Bea Maes & Johan Vanderfaellie</i>	
	Literatuur	342
	Lijst met afkortingen	343
	Auteurs	347
	Index	349